

2011 Hyvinkää

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Hyvinkää

Maatilan tuloksen laskenta

Elisa Mattila
Liiketalouden koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kevät 2011

Elisa Mattila

Maatilan tuloksen laskenta

Vuosi	2011	Sivumäärä	39
-------	------	-----------	----

Maatila tarkoittaa itsenäistä taloudellista yksikköä, jolla harjoitetaan maa- tai metsätaloutta. Suomessa nykyään alle joka neljäs saa toimeentulonsa maataloudesta. Yleensä toimintaa harjoittaa yksityinen henkilö, aviopari tai jakamaton kuolinpesä. Maatalouden tuloksen laskemisesta säädetään maataloudentuloverolaissa. Maatilan verovuoden puhdas tulos lasketaan vähentämällä tuloista menot. Verotettava tulos saadaan kun puhtaasta tulosta vähennetään velan korot sekä indeksi- ja kurssitappiot. Verotettava tulo jaetaan vielä pääoma- ja ansiotuloksi.

Opinnäytetyössä tutkittiin, kuinka maatilan tulos lasketaan ja kuinka sitä verotetaan. Lisäksi perehdyttiin verosuunnitteluun eli siihen kuinka suurilta verokustannuksilta välttyään. Teoreettisessa osuudessa käytiin läpi myös maatilan taloudellisia tavoitteita eli kannattavuutta, omavaraisuutta ja maksuvalmiutta. Toiminnallisessa osuudessa tehtiin esimerkkiyrittäjälle välitilinpäätös sekä laskettiin kannattavuuden tunnuslukuja.

Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö; toiminnalliselle opinnäytetyölle lopullisena tuotoksena on aina jokin konkreettinen tuote. Tässä tapauksessa oleellinen tuote on oikaistutase- ja tuloslaskelma sekä välitilinpäätös. Opinnäytetyössä raportoidaan mitä, miksi ja miten työtä on tehty ja lisäksi liitteenä on varsinainen tuotos.

Tutkimuksen tuloksena oli ensinnäkin välitilinpäätös vuodelta 2010, jonka avulla laskettiin verokustannukset verovuodelta sekä toteutettiin verosuunnittelua. Johtopäätöksenä oli, että maatila vaatii koko tulo-osan verotettavaksi ansiotulona. Toisena tuloksena pidettiin oikaistutase- ja tuloslaskelmaa, jonka avulla laskettiin kannattavuuden tunnusluvut. Lukujen avulla todettiin, että odotettavasti kannattavuus maatilalla oli huono, mutta sen sijaan omavaraisuus ja maksuvalmius olivat hyvät.

Elisa Mattila

The calculation of a farm's profit

Year	2011	Pages	39
------	------	-------	----

A farm is an independent and financial unit where you can practice agriculture and forestry. Every fourth person gets her living from agriculture in Finland. A natural person, a married couple or undistributed estate usually practice farming. The regulation of counting a farm's profit is in Income Tax act of agriculture. You can count the net income when you deduct expenses from incomes. You get the financial taxable result when you deduct interest costs and index losses from the net income. The taxable result is divided in capital and earned incomes.

The purpose of this thesis was to explore how to calculate a farm's profit and how it is taxed. The thesis also deals with tax planning, which means how to minimize tax expenses. In the theoretical section of the thesis there is information on the financial targets of a farm, which are profitability, self-sufficiency and liquidity. Interim audit and calculations of key figures was made in the functional section of the thesis.

The thesis is functional which means that the result always is a concrete product. Corrected balance sheet, profit and loss account and interim audit are the concrete products in this case. What, why and how the work has been made is reported and also there is the concrete product as an attachment.

First of all the result of the thesis was the interim audit from year 2010. With the help of the interim audit calculated all the tax costs from the tax year and planned tax. The conclusion was that the farm demands that the profit is taxed as earned income. The other result was the corrected balance sheet and profit and loss account. With a help of these calculations counted the key figures. The conclusion of the calculations was, as expected, that profitability of the farm was bad but self-sufficiency and liquidity were good.

Keywords: tax planning, corrected balance sheet, profit and loss account, key figures, profitability

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Maatalousverotus.....	7
2.1	Maatila käsitteenä	7
2.2	Maatilan verotus	7
2.2.1	Tulot ja menot	7
2.2.2	Kirjaaminen.....	8
2.2.3	Verotettava tulos	8
2.2.4	Lainsäädäntö	10
2.3	Verotuksen tekninen toteutus	11
2.3.1	Veroilmoitus	11
2.3.2	Ennakonkanto	11
2.4	Historiaa maatilaverotuksesta	11
2.5	Eri yhtiömuotojen verotus.....	12
2.6	Verosuunnittelua maatilalla	13
2.6.1	Tavoitteet.....	13
2.6.2	Keinot verosuunnitteluun	13
3	Maatilan tulos ja kannattavuus	15
3.1	Taloudelliset tavoitteet	15
3.2	Taselaskelma	16
3.3	Tuloslaskelma.....	17
3.4	Kannattavuus ja sen seuranta	19
3.4.1	Maatalouden tunnusluvut	19
3.4.2	Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus.....	20
4	Tutkimusmenetelmä ja -aineisto	20
5	Esimerkkiyrittäjä	21
5.1	Oikaistu tase- ja tuloslaskelma.....	21
5.2	Tunnuslukuja	23
5.3	Välitilinpäätös	24
6	Johtopäätökset	25
7	Pohdinta	28
	KUVIOT.....	31
	LIITTEET.....	32

1 Johdanto

Maanviljelys on ollut Suomessa pääelinkeinona jo vuosisatojen ajan ja vielä 1800-luvun puolivälissä maanviljelyksestä ansionsa sai yli puolet väestöstä. Maanviljelyn asema kuitenkin heikkeni 1900-luvulla teollisuuden vuoksi ja niinpä 1950-luvulla maanviljelyksestä ansaitsi eläntönsä enää puolet väestöstä ja nykyään alle neljännes. (Muuttuva maaseutu 2011)

Toisaalta vaikka maanviljely on vähentynyt nykyaikana, se ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö maanviljelijän ammattia arvosteta. Ilta-lehti julkaisi 28.12.2010 Suomen kansan mielestä arvostetuimmat ammatit ja neljännelle sijalle ylsi maanviljelijä. Edellä oli ainoastaan lääkäri, sairaanhoitaja ja siivooja. Näin ollen kansalaiset arvostavat terveydenhuollon ammattihenkilöiden lisäksi perinteistä fyysistä ammattia harjoittavia työntekijöitä.

Maatila-yritys on yritystoimintaa siinä missä muukin, maatalo tavoittelee voittoa, johon se voi vaikuttaa omilla päätöksillään. Toiminnasta syntyy tuloa, kun tuotannon tekijä luovuttaa, sekä päinvastoin menoja, kun tuotannon tekijä vastaanotetaan. Maanviljelijä ei tosin ole kirjanpitovelvollinen kuin esimerkiksi osakeyhtiö, mutta se pitää kirjaa kaikista tuloistaan ja menoistaan eli se on muistiinpanovelvollinen. Vuosittain maanviljelijä vähentää tuloistaan menot ja laskee yritystoimintansa tuloksen. Hän täyttää veroilmoituksen ja toimittaa sen lähimpään verotoimistoon. Verovuoden aikana yrittäjällä on oikeus suunnitella toimintaansa siten, että suurilta verokustannuksilta vältytään eli yrittäjä tekee verosuunnittelua.

Menestyvän liiketoiminnan tulee tulla tulla tulla kannattavaa eli suositeltavaa on, että maanviljelijä laatii vuosittain budjetin ja toteuttaa pidemmän tähtäimen suunnittelua. Pienillä maataloilla tämä voi jäädä toisarvoiseksi eikä sitä niinkään toteuteta, mutta suurilla maataloilla sekä budjetointi että liiketoimintastrategia ovat toiminnan ehtoja.

Opinnäytetyön aihealueeseen kuuluvat maatalon tuloksen laskeminen ja sen verotus. Lisäksi selvitetään verosuunnittelun eri keinoja eli kuinka voidaan minimoida verokustannukset. Opinnäytetyön tavoitteena on tehdä esimerkkiyritykselle välitilinpäätös syksyllä 2010, jonka avulla yrittäjä voi suunnitella loppuvuoden tulot ja menot niin, että suurilta verokustannuksilta vältytään. Välitilinpäätös tehdään yrittäjältä saatujen tietojen avulla ja lasketaan marraskuun puolessavälissä.

Maatalon tuloksen laskemiseen kuuluu vääjäämättä myös maatalon kannattavuus ja sen seuranta. Opinnäytetyössä lasketaan maatalon kannattavuuden tunnusluvut niin, että saadaan selville kuinka kannattavaa yritystoiminta kyseisellä maatalolla on. Kannattavuuden lisäksi perehdytään myös muihin taloudellisiin tavoitteisiin; maksuvalmiuteen ja vakavaraisuuteen.

Opinnäytetyöstä syntyneet laskelmat ovat avuksi sekä yrittäjälle että opinnäytetyön tekijälle. Maatilan omistaja saa valmiin välitilinpäätöksen sekä lisätietoa yrityksen kannattavuudesta kun taas opiskelija saa eheän kuvan yritystoiminnan tuloksen laskemisesta sekä verosuunnittelusta.

2 Maatalousverotus

2.1 Maatila käsitteenä

Käsitteet maatalous ja maatila on määritelty maatalouden tuloverolaissa. Maatalous tarkoittaa varsinaista maataloutta, jota ei pidetä eri liikkeenä. Maatilalla tarkoitetaan itsenäistä taloudellista yksikköä, jolla harjoitetaan maa- tai metsätaloutta. Useimmiten maataloutta harjoittaa luonnollinen henkilö, aviopari tai jakamaton kuolinpesä. Maatilan verovuoden puhdas tulos lasketaan siten, että verovuoden tuloista vähennetään tuloista hankitut menot. (Kiviranta 2010, 3.)

2.2 Maatilan verotus

2.2.1 Tulot ja menot

Tulo syntyy silloin, kun suoritteesta saadaan korvaus. Tulo voidaan saada joko rahana tai rahatarvoisena etuutena ja se syntyy aina sinä verovuotena, kun suorite saadaan. Pääsääntöisesti kaikki tulo on verotettavaa. Maataloudessa suurin tulonlähde on kotieläin- sekä kasvinviljelytuotteiden myyntitulot. Lisäksi muita veronalaisia tulonlähteitä ovat muun muassa tilatukioikeudessa saadut vuokratulot, valtion avustukset ja korvaukset, opintorahat, vahingonkorvaukset, kunnan avustukset ja korvaukset sekä kansaneläkelaitoksen tuet. Myös maatalouteen kuuluvasta rakennuksesta saadut korvaukset ovat veronalaisia.

Tuotannontekijän vastaanotettaessa syntyy meno. Maataloudessa kaikki tulon hankinnasta ja säilyttämisestä aiheutuneet kulut ovat vähennyskelpoisia. Näin ollen tulosta voidaan vähentää vuosimenoina hankittujen siementen, lannoitteiden, rehujen sekä energian hankintamenot, jolloin verotettava tulo pienenee ja verokustannukset vähenevät. Muita vähennyskelpoisia menoja ovat esimerkiksi kotieläinten hankintamenot, maatalouskoneiden ja rakennusten korjausmenot, avo-ojien ja teiden kunnossapitomenot sekä eläke- ja vakuutusmaksut. (Kiviranta 2010, 4.)

Ammatinharjoittajalla on useimmiten kuluja, jotka kohdistuvat sekä ammattitoimintaan että yksityistalouteen. Mikäli tiedetään ammatinharjoittamisesta aiheutunut kulun määrä, se kirjataan suoraan menoksi. (Salin 2008, 47.) Esimerkkinä voidaan käyttää autoa ja tietokonetta

maatalouden kalustossa. Auto kuuluu maatalouden tulonlähteeseen, jos maatalouden ajoa on yli puolet kokonaisajomäärästä. Tällöin verotuksessa vähennetään sen käytöstä aiheutuneet todelliset, muistiinpanoihin merkityt kustannukset. Huomattava on se, että autoa käytettäessä yksityisajoihin tai muun tulonlähteen ajoihin, ei näiden ajojen osuus ole vähennyskelpoista menoa. Tietokoneen hankintamenot ovat kokonaan maatalouden kalustoon hyväksyttäviä menoja edellyttäen, että ne on hankittu ainoastaan tulonhankkimistoimintaa varten. Mikäli tietokonetta käytetään muuhunkin, vähennyskelpoiseksi menoksi hyväksytään vain arvioitua maatalouskäyttöä vastaava osuus. Atk-laitteiden vähennysoikeuden laajuutta arvioidessa otetaan huomioon muun muassa hankitut ohjelmistot. (Maa- ja metsätalouden tuloverotus 2009)

Maatalouden tuloverolaissa on lista menoista, joita ei saa vähentää maatalouden tuloverotuksessa. Vähennyskelvottomia menoja ovat muun muassa puolisolle tai alle 14-vuotiaalle lapselle tai perheenjäsenelle maksettu palkka, verovelvollisen yksityiskäytössä olevan rakennuksen menot, luontoisedut tai sakot. (Kiviranta 2010, 4) Toisaalta poikkeuksia löytyy, esimerkiksi mikäli maatilan asuinrakennusta käytetään maatilan tarkoituksiin, vähennyskelpoisia menoja ovat maataloutta palvelevassa käytössä olevasta huoneesta aiheutuneet kulut, kuten lämmitys- ja korjauskulut. (Maa- ja metsätalouden tuloverotus 2009)

2.2.2 Kirjaaminen

Kirjanpitolain mukaan maanviljelijä ei ole kirjanpitovelvollinen. Kirjanpitovelvollisuus tarkoittaa sitä, että tilikauden aikana on pidettävä kirjanpitoa ja sen päätteeksi tehtävä tilinpäätös. Kirjanpitoa on pidettävä kirjanpitolain ja -asetusten mukaisesti sekä on noudatettava hyvää kirjanpitolapaa. (Salin 2008, 10.) Kirjanpitovelvollisia ovat esimerkiksi avoin yhtiö, osakeyhtiö sekä liikkeen- ja ammatinharjoittajat.

Maanviljelijällä on sen sijaan muistiinpanovelvollisuus eli tuloista ja menoista on tehtävä sellaiset muistiinpanot, joihin on eritelty verotuksessa tarvittavat tiedot. Kaikkien tietojen tulee perustua päivättyihin ja numeroituihin tositteisiin. Verovuoden päättymisestä lukien, tositteet ja muistiinpanokirja, on säilytettävä kuusi vuotta. (Kiviranta 2010, 16.) Verottaja saattaa pyytää verovelvolliselta lisätietoja, jolloin verovelvollisen on annettava täydentävät tiedot ja selvitykset, jotka koskevat hänen verotustaan. (Koponen 2005, 219)

2.2.3 Verotettava tulos

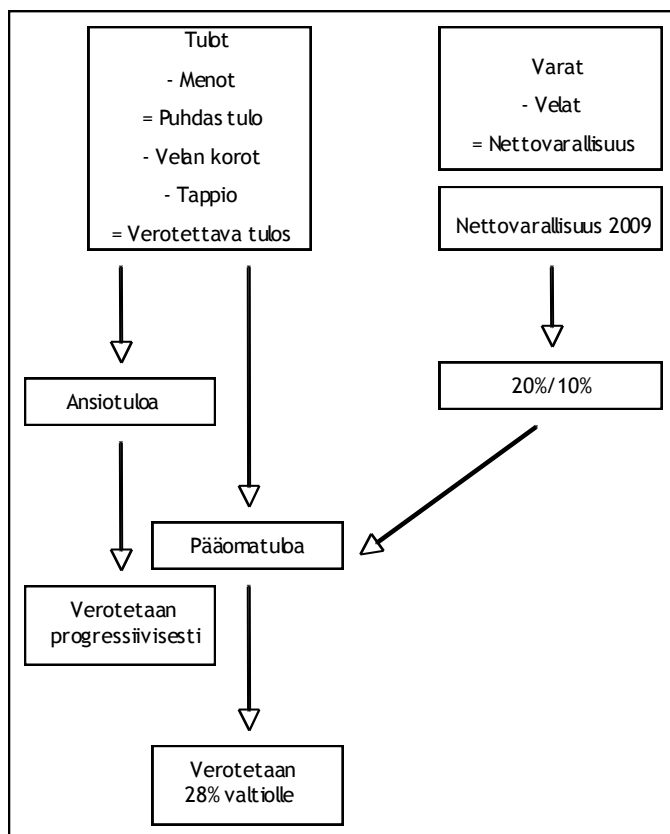
Maatalouden verovuoden puhdas tulo on maataloudesta saatujen tulojen ja tulon hankkimisesta koituneiden menojen erotus. (Laki maatalouden tuloverotuksesta 4 §) Varsinainen verotettava tulos saadaan, kun puhtaasta tuloksesta vähennetään vielä velan korot sekä indeksijä kurssitappiot. (Kiviranta 2010, 4)

Maatalouden tulos verotetaan osin pääomatulona ja osin ansiotulona (Kuvio 1, s. 10). Pääomatulosta maksetaan veroa valtiolle ja ansiotulosta maksetaan veroja sekä valtiolle että kunnalle ja seurakunnalle. (Laki tuloverotuksesta 1 §) Pääomatulon osuus tuloksesta on 20% edellisen verovuoden nettovarallisuudesta ja jäljellejäävä osa tulosta on ansiotulona. (Tomperi 2009, 164) Nettovarallisuus lasketaan varojen arvostamislaissa säädetyllä tavalla, vähentämällä maatilán varoista maatilán velat. (Laki tuloverotuksesta 41 §) Yrittäjän yksityistalouteen kuuluvia varoja ja velkoja ei oteta huomioon elinkeinotoiminnan nettovarallisuutta laskettaessa. Verovelvollinen voi myös vaatia, että yritystulon pääomatulo-osuudeksi tulee 10 % nettovarallisuudesta. Tällöin yrittäjä voi laskea, kumman prosenttiluvun käyttäminen johtaa pienempiin veroihin. (Tomperi 2009, 29) Vuoden 2010 verotuksesta lähtien verovelvollisella on oikeus vaatia maatalouden tulos kokonaan verotettavaksi ansiotulona. (Kiviranta 2010, 4)

Lopullinen verotettava pääomatulo saadaan, kun siitä tehdään vielä tietyt laissa säädetyt vähennykset. Näitä vähennyksiä ovat luonnolliset vähennykset eli tulon hankkimis- ja säilyttämismenot sekä vähennyskelpoiset korot. Mikäli verovelvolliselle on syntynyt maatalouden tappio, sen tappion hän saa vähentää saman verovuoden pääomatulosta tai vaihtoehtoisesti hän saa vähentää tappion maatilán tuloksesta seuraavan kymmenen verovuoden ajan. Laissa säädettyjen vähennysten jälkeen pääomatulosta lasketaan 28 % valtion veroa. (Kiviranta 2010, 10)

Ansiotulona verotetaan progressiivisesti. Progressiivisessa verotuksessa veron prosentuaalinen määrä on sitä suurempi, mitä suurempi ansaittu tulo on. Näin ollen veron suhteellinen osuus kasvaa tulojen kasvaessa. (Tomperi 2009, 26)

Kuvio 1: Maatalouden tuloksen verotus

2.2.4 Lainsäädäntö

Maatilyrittäjää koskevia lakeja ovat muun muassa maatalouden tuloverolaki (MVL), elinkeinoverolaki (EVL) ja tuloverolaki (TVL). MVL:ssä on maatalouden tulon verotusta koskevat säädökset ja EVL:ssä puolestaan elinkeinotulon verotusta koskevat säädökset. TVL:n mukaan verotetaan muita henkilökohtaisia tuloja. (Kiviranta 2010, 6)

Kolmen edellä mainitun lain välisellä rajauksella on suuri merkitys, sillä se mitä lakia sovelletaan, vaikuttaa muun muassa verohuojennuksiin, korkojen vähentämiseen, veronalaisten tulojen ja vähennyskelpoisten menojen jaksottamiseen sekä luovutusvoittojen verotuskohteluun. Sovellettava laki määräytyy tulonhankkimisluonteesta perusteella, esimerkiksi puun myyntituloja verotetaan TVL:n mukaan, koska metsätaloudesta saadut myyntivoitot luetaan muihin henkilökohtaisiin tuloihin. (Kiviranta 2010, 6)

2.3 Verotuksen tekninen toteutus

2.3.1 Veroilmoitus

Jokaisen maataloudenharjoittajan on täytettävä maatalouden veroilmoituslomake ja palautettava se omaan verotoimistoonsa. Vaikka verovuonna ei olisi ollut varsinaisesti toimintaa, silti veroilmoitus on annettava. Yleensä veroilmoituslomake toimitetaan postitse verovelvolliselle tammikuun aikana ja sen viimeinen jättöpäivä verotoimistoon on maaliskuun alussa.

Veroilmoitus koostuu 13 eri osiosta. Kaikkien veroilmoituksen tietojen tulee perustua tositteellisiin muistiinpanoihin. Lomake sisältää esimerkiksi Verohallinnon päätöksessä olevan muistiinpanokaavan mukaisen laskelman, josta selviää maatalan voitto tai tappio sekä tulos tai tappio. Lisäksi ilmoituksessa on omat osiot, joissa selvitetään esimerkiksi maatalouden poistot rakennuksista ja kalusteista sekä auton käytöstä maataloudessa. Myös maatalouden varat ja velat on ilmoitettava vuoden lopun tilanteen mukaisina eli lasketaan maatalouden nettovarallisuus. (Maatalouden verotus, veroilmoituksen täyttöohjeet 2009, 7)

2.3.2 Ennakonkanto

Ennakkoperintälain mukaisesti ennakkoperintä toimitetaan valtiolle, kunnalle, seurakunnalle ja kansaneläkelaitokselle. Ennakkoperintä voi tapahtua joko ennakonpidätyksenä tai ennakonkantonä. Ennakonkanto koskee maataloudesta ja elinkeinotoiminnasta saatua tuloa sekä muun tulonhankkimistuloja ja myyntivoittoja. Ennakon määrää ja panee maksuun paikallinen verovirasto, mutta päätöksen ennakonkannon perusteista tekee verohallinto. (Kiviranta 2010, 16) Verovuoden aikana ennakoiden määriä voidaan muuttaa eli niitä voidaan korottaa, alen-
taa tai poistaa kokonaan.

Mikäli verovuoden aikana ei ole riittävästi maksettu ennakkoveroja, maksuun tulevat jäännösverot. Jäännösveron ja mahdollisen jäännösveron koron voi välttää maksamalla ennakon täydennysmaksua. (Koponen 2005, 222)

2.4 Historiaa maatilaverotuksesta

Vuonna 1922 Suomessa ryhdyttiin verottamaan maatiloja peltojen pinta-alojen mukaan. Tämä merkitsi sitä, että arvioitiin viljelmien puhdas tuotto, hehtaaria kohden määrättyjen alueitaisten keskimääräistuottojen avulla. Maan laatu otettiin arvioinnissa huomioon; pelto ja niitety luokiteltiin hehtaarisatojen mukaan, ja niille määrättiin kunnittain ja liikenneaseman mukaan puhdastuottoluku. Lisäksi arvioinnissa otettiin huomiin esimerkiksi viljelijän tekemän työn arvo, mahdolliset luonnonvahingot sekä lisäansiotulot. (Kiviranta 2010, 3)

Varsinainen uudistus maatilaverotuksessa tapahtui vuonna 1968, kun voimaan astui uusi maatalouden tuloverolaki. Tuolloin pinta-alaverotuksesta siirryttiin todellisiin tuloihin ja menoihin perustuvaan verotukseen. Perusrakenteeltaan laki on pysynyt vuosien kuluessa samana, mutta uudistuksiakin on tehty, esimerkiksi vuonna 1970 säädettiin, että omalta tilalta yksityiskäyttöön otetut tuotteen ovat kokonaan verovapaita. Seuraavana vuonna voimaan astui muutos, että alle 14-vuotiaalle lapselle maksettu palkka on vähennyskelpoinen, kun ennen ikäraja oli 16. 1980-luvulla laissa tehtiin uudistuksia liittyen poistoprosentteihin ja poistojen aloittamisvuoteen. Ennen esimerkiksi poistoja tehtiin heti samana vuonna, kun kalustoa ostettiin, mutta nykyään poistoja tehdään vasta, kun kone tai laite otetaan käyttöön. 1890-luvulla lakiin tuli muutos, että oman asunnon hankintaan ja perusparannukseen saatujen avustuksien ja korjausten verovapaus kiellettiin. Tämän vuosituhannen yksi merkittävimmistä muutoksista koskee yksityisautoilua. Vuonna 2001 voimaan tuli säädös, että yksityistalouteen kuuluvan auton maatalousajaja vastaava osuus voidaan vähentää maatalouden menona. (Kiviranta 2010, 3)

2.5 Eri yhtiömuotojen verotus

Yritystoimintaa voi harjoittaa useassa eri yhtiömuodossa ja yrityksen oikeudellinen muoto vaikuttaa eri yritysmuotojen verotukseen. Luonnollisesti yrityksen perustaja harkitsee tarkoin, mikä yritysmuoto olisi hänelle verotuksellisesti edullisin ja kätevin. (Koponen 2005, 213) Luonnollinen henkilö harjoittaa elinkeinotoimintaa omissa nimissään, kun kyseessä on yksityisliike ja yksityinen ammatti. Yksityisen elinkeinonharjoittajan tulos lasketaan vähentämällä tuloista menot ja tulosta verotetaan pääoma- ja ansiotulona. Pääomatulona on 20 % yrityksen nettovarallisuudesta. Loppu tilikauden tuloksesta verotetaan ansiotulona progressiivisen tuloveroasteikon mukaan.

Henkilöyhtiöitä ovat avoimet ja kommandiittiyhtiöt. Henkilöyhtiöille vahvistetaan elinkeinotoiminnan tulos, joka jaetaan yhtiömiesten kesken verotettavaksi. Jako tehdään niiden osuuk-sien mukaan, jotka heillä on yhtiön tuloon. Myös henkilöyhtiöiden tulosta verotetaan pääoma- ja ansiotulona. Pääomatulon osuus on 20 % osakkaan osuudesta yhtiön nettovarallisuuden arvosta. Pääomatulona verotetaan verokannalla 28 % ja ansiotulona progressiivisella verokannalla. Tappiota ei sen sijaan jaeta yhtiömiehille, vaan ne vähennetään seuraavien verovuosien tuloksista. (Tomperi 2009, 35)

Osakeyhtiöt ovat itsenäisiä verovelvollisia eli tulo verotetaan osakeyhtiön tulona, joka ei vaikuta osakkaan verotukseen. Vero on 26 % verotettavasta tulosta ja se jaetaan valtion, kunnan ja seurakuntien mukaan. Osinkotulot voivat olla kokonaan verovapaita, veronalaisia tai molempia. Osinkotulojen veronalaisuus riippuu siitä, onko osinko listatusta eli pörssissä noteeratus-tusta vai listaamattomasta yhtiöstä. Lisäksi verotukseen vaikuttaa se, onko osingonsaajana

luonnollinen henkilö vai noteerattu tai noteeraamaton yhtiö. Merkittäviä veroon vaikuttavia tekijöitä ovat myös osakkeiden matemaattinen arvo sekä osinkotulon suuruus. (Tomperi 2009, 44) Esimerkiksi kun luonnollinen henkilö saa osinkoa noteeratusta yhtiöstä, hän saa 70 % veronalaista pääomatuloa ja 30 % verovapaata. Toisaalta luonnollisen henkilön saadessa osinkoa listaamattomasta yhtiöstä, hän saa verovapaata tuloa, mikäli tulo ei ylitä osakkeiden matemaattiselle arvolle laskettua yhdeksän prosentin vuotuista tuottoa. (Tomperi 2009, 46) Matemaattinen arvo osakkeille saadaan, kun edellisen verovuoden nettovarallisuus jaetaan ulkona olevien osakkeiden lukumäärällä. (Tomperi 2009, 44)

2.6 Verosuunnittelua maatilalla

2.6.1 Tavoitteet

Verovelvollisella on oikeus suunnitella ja toteuttaa taloustoimensa siten, että verokustannukset jäisivät mahdollisimman pieniksi. Verosuunnittelu tarkoittaa siis verojen minimoimista lain sallimalla tavalla. (Kiviranta 2010, 19) Tavoitteena maatalouden verosuunnittelussa on se, että tulot jaetaan pääoma- ja ansiotuloihin siten, että saatavista tuloista maksettavien verojen yhteismäärä on mahdollisimman pieni. (Tilan johtaminen, verosuunnittelu 2010)

Maatalouden tulo jaetaan pääoma- ja ansiotuloksi nettovarallisuuden perusteella. Nettovarallisuus lasketaan siten, että maatalouden varojen yhteismäärästä vähennetään maatalouden velat ja veloitteet yhteensä. Pääomatuloa on 20 prosenttia tai maatilayrittäjän vaatiessa 10 prosenttia nettovarallisuudesta. Pääomatulo-osuus lasketaan aina edellisen vuoden nettovarallisuudesta, esimerkiksi vuoden 2010 pääomatulo-osuus lasketaan vuoden 2009 lopun nettovarallisuuden mukaan. (Maatalouden verotus, veroilmoituksen täyttöohjeet 2009, 8)

2.6.2 Keinot verosuunnitteluun

Syksyisin maatilalla kannattaa tehdä välitilinpäätös, jossa päivitetään kirjanpito ajan tasalle ja arvioidaan vuoden lopun tulot sekä menot. Tällä tavalla voidaan laskea ennakkoon verotettavan tulon määrä. Maksettavien verojen määrään voidaan vaikuttaa muun muassa jaksottamalla myyntituloja sekä ostomenoja, poistoprosenteilla, tasausvarauksilla, tappiontasauksella ja kotieläinkaupalla.

Verosuunnittelua voidaan toteuttaa jaksottamalla myyntituloja ja ostomenoja. Mikäli tulot näyttää kasvavan normaalia suuremmiksi, kannattaa esimerkiksi harkita myyntien siirtämistä seuraavalle vuodelle tai tehdä jo kuluvana vuonna seuraavaksi vuodeksi kaavailut hankinnat. Näin vuosittaiset tulot voidaan pitää suhteellisen samana ja suurilta verokustannuksilta välttyään. (Tilan johtaminen, verosuunnittelu 2010))

Verojen määrään voidaan vaikuttaa lisäksi myös poistoilla, koska niillä on suuri merkitys laskettaessa maatalouden puhdasta tulosta. Esimerkiksi kaluston, rakennusten ja salaojien poistot kuuluvat maatalouden suurimpiin menoeriin eli poistot ovat merkittävä menojen jaksottamis- ja tulontasauskeino. Yrittäjällä on oikeus valita poistoprosentin suuruus, tämä auttaa suuresti verosuunnittelussa. (Kiviranta 2010, 19) Oletetaan, että yrittäjä tekee verovuonna ison investoinnin eli menoja syntyy normaalia enemmän. Silloin kannattaa pitää poistoprosentti alhaisena, ettei menoja synny liikaa, silloin oletettavasti uusi investointi lisää tuloja vasta tulevana verovuotona, jolloin on varaa tehdä lisää poistoja. (Tilan johtaminen, verosuunnittelu 2010)

Koneiden ja kaluston poistojen tekeminen edellyttää, että konetta on käytetty verovuonna eli mikäli leikkuupuimuri on ostettu marraskuussa, siitä voidaan tehdä poistot vasta seuraavana vuonna, koska sitä ei olla ennätetty käyttämään ostovuonna. (Kiviranta 2010, 19) Maatalouden koneiden ja kaluston menojäännöksestä voidaan tehdä enintään 25 prosentin poisto ja sala-ojista 20 prosentin. Siltojen, patojen, asfalttien ja kaivojen hankintamenot ilmoitetaan yhdessä erässä ja niistä voidaan tehdä enintään kymmenen prosentin poisto. Rakennusten ja rakennelmien poistojen aloittaminen edellyttää, että rakennus on otettu käyttöön eli kesken-eräisestä rakennuksesta ei saa tehdä poistoja. Rakennukset ja niistä tehdyt enimmäispoistot ryhmitellään seuraavasti: tuotantorakennukset kymmenen prosenttia, asuin- ja toimistorakennukset kuusi prosenttia, kasvihuoneet ja muut rakennelmat 20 prosenttia sekä ympäristöinvestoinnit 25 prosenttia. (Maatalouden verotus, veroilmoituksen täyttöohjeet 2009, 5 ja 6)

1990-luvun alusta maatilayrittäjällä on ollut mahdollisuus tehdä tasausvaraus maatalon puhtaasta tulosta. Tasausvarauksen teko tarkoittaa sitä, että osa verovuoden tuloista siirretään tuloutettavaksi seuraavien kolmen vuoden aikana. Tasausvarauksia voidaan purkaa investointeihin tai tulouttaa tuloksi. Tasausvarauksia tekemällä voidaan estää verotettavien tulojen vaihtelua ja näin kokonaisverotusta. Esimerkiksi jos yrittäjä ansaitsee poikkeuksellisen hyvin verovuonna, hänen kannattaa tehdä tasausvaraus ja tulouttaa tulot myöhempiä vuosina, koska tuolloin tulot ovat pienemmät. Varaus lasketaan maatalouden puhtaasta tulosta ja määrältään se on enintään 40 prosenttia puhtaasta tulosta, kuitenkin vähintään 800 euroa ja enintään 13 500 euroa. (Tilan johtaminen, verosuunnittelu 2010)

Vuodesta 1993 lähtien on ollut mahdollista vähentää maatalouden tappiot maatalouden tuloksesta seuraavien kymmenen verovuoden aikana, tuolloin verotettava tulo pienenee. Toinen tapa on vähentää tappio saman vuoden pääomatuloista. Se kumpi tapa on yrittäjälle edullisempaa, riippuu täysin sen hetkisestä tilanteesta. Esimerkiksi tappio kannattaa vähentää seuraavien vuosien tuloksesta, jos tiedetään, että voittoa alkaa syntymään ja pääomatulot jäävät

pieniksi, kun taas silloin kannattaa vähentää tappio pääomatulosta jos tiedetään, että esimerkiksi puun myyntitulojen ansiosta pääomatulot ovat korkeat. (Kiviranta 2010, 19)

Kotieläinten myyntitulot voidaan jaksottaa seuraavalle kolmelle vuodelle, jos olennainen osa kotieläimistä on myyty. Samalla tavalla voidaan jaksottaa myös vastaavasti kotieläinten hankintamenot. Suositeltavaa on käyttää jaksotusta, koska tällä tavalla taas saadaan pidettyä ansiotulot vuosittain tasaisempana. (Tilan johtaminen, verosuunnittelu 2010)

3 Maatilan tulos ja kannattavuus

3.1 Taloudelliset tavoitteet

Liike-elämässä tavoitteet ovat hyvä keino parantaa suoritustasoa. Tavoitteita asetetaan sekä lyhyelle että pitkälle aikavälille. Lyhyeksi aikaväliksi kaavaillaan yleensä vuotta ja pitkälle kolmesta viiteen vuotta. Vuosisuunnittelua kutsutaan budjetoinniksi ja pitkän tähtäimen suunnittelua strategiseksi suunnitteluksi. (Pellinen 2008, 48)

Strateginen suunnitelma kertoo, missä liiketoiminnassa halutaan olla mukana pitkällä tähtäimellä. Strategian toteuttaminen vaatii useimmiten investointeja eli suunnitteluun kannattaa ottaa mukaan hankintojen ja niiden rahoituksen suunnittelu. Strateginen suunnitelma on vuosittaisen budjetin perusta. Budjetista käy ilmi, mitä vuoden aikana tullaan tekemään ja mitä tavoitteita on asetettu. (Pellinen 2008, 49)

Taloudellisia tavoitteita ovat kannattavuus, maksuvalmius ja vakavaraisuus. Kannattavuus tarkoittaa taloudellista tulosta ja se on toiminnan tärkein tavoite. Kannattavuutta voidaan laskea tunnusluvuilla, kuten nettotuloksella, kokonaispääoman tuotolla, yrittäjän voitolla ja kannattavuuskertoimella. Kannattavuuden tunnuslukuihin perehdytään lisää viidennessä luvussa.

Maksuvalmius kertoo, kuinka hyvin yritystoiminnan kassatulot ja -menot vastaavat toinen toisiaan. Toisin sanoen hyvän maksuvalmiuden omaava yritys maksaa laskut määräaikaan mennessä. Lyhyellä tähtäimellä maksuvalmius on miltei kannattavuuttakin tärkeämpi tavoite, mutta pitkällä aikavälillä maksuvalmiuden toteutumisen perustana on hyvä kannattavuus. Hyvinkin kannattavilla maataloilla saattaa esiintyä ongelmia liittyen maksuvalmiuteen, koska tulot ja menot ovat epätasaisia. (Tilan johtaminen, talouden suunnittelu 2010) Maksuvalmiuden tunnusluvut current ratio ja quick ratio kuvaavat rahoituksen riittävyttä. Current ratio -tunnusluvussa maatilan vaihto-omaisuus ja rahoitusomaisuus jaetaan lyhytaikaisella vieraalla pääomalla eli mitataan, kuinka hyvin lyhytaikaisista veloista selvitetään. Quick ratio -suhdeluvussa ainoastaan rahoitusomaisuus jaetaan lyhytaikaisella velalla. Kun tunnusluvuksi

saadaan arvo yksi niin sekä rahoitusomaisuus että velka ovat samansuuruiset. (Pellinen 2008, 83)

Hyvä vakavaraisuus tarkoittaa sitä, että kokonaispääomasta riittävän suuri osa on omaa pääomaa. Tuolloin tilalla on paremmat mahdollisuudet saada rahoitusta esimerkiksi investointeihin tai tilapäisiin maksuvalmiusongelmiin. Vakavaraisuutta kuvaavat hyvin omavaraisuusaste sekä suhteellinen velkaantuneisuus. Omavaraisuusasteprosentti kuvaa oman pääoman ja koko omaisuuden suhdetta, mitä suurempi luku niin sitä parempi on tilan omavaraisuus. Suhteellinen velkaantuneisuus kertoo, kuinka paljon liikevaihdosta joudutaan käyttämään velkoihin eli mitä suurempi luku on sitä enemmän liikevaihdosta joudutaan käyttämään velkojen maksuun. (Pellinen 2008, 80 ja 81)

3.2 Taselaskelma

Maataloudenharjoittajan ei siis tarvitse tehdä maataloudesta kirjanpitolain mukaista kirjanpitoa, mutta hyvän taloushallinnon kannalta on syytä seurata taloustilanteen kehittymistä jatkuvasti. Kirjanpidosta on merkittävä apu talousseurannan lisäksi budjetoinnissa ja muussa toiminnan suunnittelussa. (Pellinen 2008, 55)

Jotta voidaan seurata talouden kannattavuutta ja laskea varsinaisia kannattavuuden tunnuslukuja, tarvitaan vuosittaiset taselaskelmat. Tärkeää on se, että omaisuuden arvoina taseessa ei käytetä verotuksen mukaisia arvoja. Maatalouden veroilmoituksessa laskettu maatalouden varojen määrä ei sovellu suoraan kannattavuuslaskentaa, koska verotuksessa esimerkiksi pellon, rakennusten ja koneiden arvot ovat alhaisempia kuin niiden käyvät arvot. Lisäksi verotuksessa ei oteta huomioon kotieläinten ja tuotevarastojen arvoja, toisin kuin kannattavuuslaskennassa. (Pellinen 2008, 55) Ainoastaan ne omaisuuserät, joilla on laskennallista merkitystä otetaan huomioon laskelmissa eli esimerkiksi hyvin vanhoja rakennuksia, joita ei enää käytetä tuotannossa, ei tarvitse ottaa lainkaan huomioon. (Elinkeinosuunnitelman laadintaohje 2010, 8)

Oikaistu taselaskelma jaetaan vastaavaan ja vastattavaan (Kuvio 2, s. 17). Vastaavaan eli maatalan varoihin kuuluvat pysyvät ja vaihtuvat vastaavat. Pysyviä vastaavia ovat esimerkiksi aineettomat ja aineelliset hyödykkeet. Aineettomiin hyödykkeisiin luetaan pitkävaikutteinen rahankäyttö, mikä ei muodosta aineellista omaisuutta, kuten maitokiintiö. Aineellisia hyödykkeitä ovat muun muassa maa-alueet, rakennukset ja koneet. Pellon arvo perustuu edellisen viiden vuoden keskimääräisiin peltokauppahintoihin ilman salaojituksia, jotka luetaan perusparannuksiin. Rakennusten ja koneiden käypien arvojen laskenta perustuu niiden jälleenhankinta-arvoihin ja käyvän arvon muutosta vastaaviin poistoihin. Vaihtuvia vastaavia ovat esi-

merkiksi myyntisaamiset, rahat ja pankkisaamiset sekä vaihto-omaisuus eli aine- ja tarvikevarastot.

Taselaskelman vastattavaa puolella on maatalan velat ja pääoma. Vieraaseen pääomaan kuuluu maatalouden velat jaoteltuna lyhyisiin ja pitkäaikaisiin. Oma pääoma saadaan kun vähennetään maatalouden varoista vieras pääoma eli omaisuuteen luetaan tällöin muun muassa tuotanto-oikeudet, maaomaisuus, rakennukset, koneet, salaojat, tuotevarastot ja rahoitusomaisuus. (Taloustohtori, taselaskelma 2010)

OIKAISTU TASELASKELMA
VASTAAVAA
PYSYVÄT VASTAAVAT
Aineettomat hyödykkeet
Aineelliset hyödykkeet
Maa- ja vesialueet
Rakennukset
Koneet ja kalusto
Muut aineelliset
Pitkäaikaiset sijoitukset
VAIHTUVAT VASTAAVAT
Vaihto-omaisuus
Aineet ja tarvikkeet
Tuotevarastot
Kotieläimet
Muu vaihto-omaisuus
Saamiset
Rahoitusomaisuus
VASTATTAVAA
OMA PÄÄOMA
VIERAS PÄÄOMA
Pitkäaikainen vieras pääoma
Lyhytaikainen vieras pääoma

Kuvio 2: Oikaistu taselaskelma (Taloustohtori, taselaskelma 2010)

3.3 Tuloslaskelma

Seuraavassa esitellään maatalan oikaistua tuloslaskelmaa. Oikaistu tuloslaskelma on tarkoitettu erityisesti niille maatilayrittäjille, jotka harjoittavat maataloutta maataloudenharjoittajina ja tekevät kirjanpidon maksuperusteisesti sekä ovat kiinnostuneet maatalouden kannattavuuden tunnusluvuista. Oikaistussa tuloslaskelmassa mukana ovat myynti ja tukisaamisten muutos sekä ennakkomaksujen ja ostovelkojen muutos. Tiedot saadaan suurimmaksi osaksi kirjanpidosta, mutta varastonmuutokset, poistot ja oman pääoman korkovaatimukset saadaan oikaistusta taseesta. (Pellinen 2008, 58)

Seuraava oikaistu tuloslaskelmasuositus (Kuvio 3, s. 19) perustuu Yritystutkimusneuvottelukunnan suosituksiin. Liikevaihtoon lasketaan varsinaiset myyntitulot sekä myös maatalouden tuet, koska ne ovat merkittävä osa maatalouden tulosta. Kokonaistuottoa laskiessa otetaan huomioon myynti- ja tukisaamisten muutos, maatilán sisäisten siirtojen arvo sekä muut tuotot.

Kokonaistuotosta vähennetään muuttuvat ja kiinteät kustannukset. Muuttuvat kustannukset sisältävät esimerkiksi aine- ja tarvikeostot, tarvikevarastojen muutokset, sisäiset siirrot, ostopalvelut, palkat ja konevuokrat. Kiinteisiin kustannuksiin lasketaan esimerkiksi yrittäjäperheen palkkavaatimus, viljelymaan vuokrat, käyttöomaisuuden kunnossapitokulut sekä vakuutusmaksut. Palkkavaatimuksen perusteena yleensä käytetään keskimääräistä maataloustyöntekijän palkkatasoa, mikä vuonna 2008 oli 13 euroa ja vuonna 2009 13,9 euroa tunnissa. (Taloustohtori, tuloslaskelma 2010)

Käyttökate on yrityksen liiketoiminnallinen tulos ennen poistoja ja rahoituseriä. Poistomenetelmänä käytetään tasapoistoprosenttia; rakennukset 5 %, koneet 15 %, traktorit 11 %, puimurit 12 % ja salaojitukset 3 %. (Pellinen 2008, 61) Oman pääoman korkovaatimus on yrittäjäperheen oman pääoman käytöstä aiheutuva kustannus. Luku lasketaan siten, että tilikauden alun ja lopun keskiarvona laskettava oma pääoma kerrotaan laskentakorkokannalla, mikä on viisi prosenttia. Yrittäjävoitto kuvaa maatilán kannattavuutta euroissa. Kuten kuviosta näkee niin yrittäjävoitto saadaan vähentämällä kokonaistuotosta tuotantokustannukset. Mikäli luku on negatiivinen, on yritys tuottanut tappiota.

OIKAISTU TULOSLASKELMA
+ myyntituotot
+ tuet
= LIIKEVAIHTO
+ tuotevarastojen ja kotieläinosuuden lisäys
- tuotevarastojen ja kotieläinosuuden vähennys
+ sisäiset siirrot
+ maa- ja puutarhatalouden muut tuotot
= KOKONAISTUOTTO
- muuttuvat kulut
- kiinteät kulut
- yrittäjäperheen palkkavaatimus
= KÄYTTÖKATE
-poistot
= LIIKETULOS
+ rahoitustuotot
- korot ja rahoituskulut
= NETTOTULOS
- oman pääoman korkovaatimus
= YRITTÄJÄN VOITTO

Kuvio 3: Oikaistu tuloslaskelma (Taloustohtori, tuloslaskelma 2010)

3.4 Kannattavuus ja sen seuranta

3.4.1 Maatalouden tunnusluvut

Tunnuslukujen avulla yritys voi seurata sen kannattavuutta, rahoitusta sekä vakavaraisuutta. Maatalouden tunnuslukuja ovat sekä keskeiset yritystoiminnan tunnusluvut että maatalouden perinteiset tunnusluvut. Maatalouden kannattavuuden tunnusluvut voidaan jakaa joko euro-mää räisiin, jolloin luvut kertovat kannattavuudesta euroissa, tai suhteellisiin lukuihin jotka kuvaavat paljonko euroja on saatu suhteessa tuotantoon sitoutuneeseen pääomaan. (Pellinen 2008, 68)

Arvioidessa tunnuslukuja kannattaa aina laskea enemmän kuin yksi tunnusluku, koska näin voidaan arvioida juuri esimerkiksi kannattavuutta paremmin. Maatalouden kannattavuuden keskeisimpiä tunnuslukuja ovat yrittäjätulo, kannattavuuskerroin, työtuntiansio, oman pääoman ja kokonaispääoman tuottoprosentit. (Pellinen 2008, 68) (Liite 1)

3.4.2 Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus

MTT (Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus) on Suomen maa- ja metsätalousministeriön alaisuudessa toimiva laitos, joka tekee maatalous- ja elintarviketutkimusta sekä maatalouden ympäristöntutkimusta. MTT:n tuotteita ovat uusiutuviin luonnonvaroihin liittyvät innovaatiot sekä ongelmanratkaisut. (MTT:n nettisivut, esittely)

MTT Taloustutkimus ylläpitää Kannattavuuskirjanpitojärjestelmää ja MTT:n kannattavuuskirjanpitolukemia voidaan seurata Taloustohtori -raportointijärjestelmästä internetissä. MTT:n taloustutkimukseen toimitetaan vuosittain noin 1000 suomalaisesta maatalous- ja puutarhayrityksestä kerätyt tiedot. Tiedot muun muassa rahatuloista ja menoista saadaan suoraan maatalon verokirjanpidosta. Mikäli verokirjanpito on tehty Vakka-ohjelmistolla, se voidaan suoraan siirtää MTT:n tietojärjestelmään. Kerättyjen tietojen perusteella lasketaan yritysten tilinpäätökset sekä taloudellista asemaa ja kehitystä kuvaavat tunnusluvut. Nämä tunnusluvut on laskettu maatalon keskiarvoina ja eri vuosina tuloksissa on osittain eri tiloja. (Taloustohtori, taustatiedot 2010)

Taloustutkimukseen osallistuva tilallinen saa vuosittain tilapalautteen, vertailuraportin ja ennusteraportin. Tilapalaute sisältää muun muassa tulos- ja taselaskelmat sekä tarkemman tuotto- ja kustannuserittelyn. Vertailuraportista kirjanpitolillinen näkee tarkasteltavan sekä edellisen tilikauden tilinpäätöksen ja tunnusluvut sekä vastaavat keskiarvotiedot vertailuryhmästä. Ennusteraportti sisältää yrityksen viimeisimmän toteutuneen tilikauden tuloksen, seuraavan tilikauden ennustetuloksen sekä yrityksestä että vertailuryhmästä. Aineistosta lasketujen keskiarvotuloksien ja tilakohtaisten palaute- ja vertailuraporttien avulla yrittäjät voivat suunnitella ja kehittää omaa talouttaan. (Taloustohtori, taustatiedot 2010)

Kirjanpitoaineistosta ja tuloksista ei hyödy ainoastaan maatalalliset, vaan tietoja käytetään muutenkin, esimerkiksi maatalousopetuksessa ja maatalousneuvonnassa sekä eri tutkimuslaitosten ja yliopistojen tutkimuksissa. Myös maataloushallinto käyttää toteutuneita ja ennustetuloksia tukijärjestelmien vaikutusten arviointiin ja kehittämiseen. (Taloustohtori, taustatiedot 2010)

4 Tutkimusmenetelmä ja -aineisto

Opinnäytetyö on toiminnallinen opinnäytetyö; toiminnalliselle opinnäytetyölle lopullisena tuotoksena on aina jokin konkreettinen tuote, kuten esimerkiksi ohjeistus tai kirja. Tässä tapauksessa oleellinen tuote on oikaistu tase- ja tuloslaskelma sekä välitilinpäätös. (Vilkka 2008, 56)

Merkittävänä tiedon lähteenä on maatilán antamat luvut sekä suunnitelmat välitilinpäätöksen jälkeen. Laadullinen tutkimusmenetelmä on hyvä keino, kun tavoitteena on saada tietoa kokonaisvaltaisesti. Tiedon hankkimiseksi käytetään yksilöhaastattelua. Ominaista toiminnalliseen opinnäytetyölle on, että usein tiedoksi riittää suuntaa antava tieto. Näin ollen välttämättömyyttä ei ole esimerkiksi litterointi tai haastattelujen puhtaaksi kirjoittaminen, toisin kuin tutkimuksellisessa opinnäytetyössä. (Vilkká 2008, 63) Tuloksen ja muun merkittävän tiedon julkaisemisesta Internetissä on keskusteltu tilan omistajan kanssa.

Toiminnallisessa opinnäytetyössä raportoidaan ja kirjoitetaan vähitellen työprosessia. Raportti on tekstiä, mistä käy ilmi mitä, miksi ja miten työtä on tehty. Raportissa tulee olla myös tietoa, millainen työprosessi on ollut sekä millaiset tulokset ja johtopäätökset ovat. Lisäksi työssä on liitteenä varsinainen tuotos eli oikaistu tase- ja tuloslaskelma sekä välitilinpäätös. (Vilkká 2008, 65)

5 Esimerkkiyrittäjä

Opinnäytetyön oikaistu tulos- ja taselaskelma sekä välitilinpäätös on suunnattu opinnäytetyön tekijän vanhemmille. Perheen isä on maanviljelijä ja kyseinen maatila on ollut suvussa jo useita vuosikymmeniä. Tällä hetkellä maata viljellään kahdeksan hehtaaria ja metsää omistetaan 12 hehtaaria. Kotieläimiä, kuten lehmiä, sikoja tai kanoja maatilalla ei ole ollut vuodesta 1984. Kokonaisuudessaan maatila ei siis ole kovin suuri, mutta riittävän kokoinen verottajan silmästä katsoen.

5.1 Oikaistu tase- ja tuloslaskelma

Maataloustoiminnan kannattavuutta arvioidaan tunnusluvuilla, jotka on laskettu tase- ja tuloslaskelman perusteella. Laskelmiin otetaan mukaan ainoastaan maatalouteen kuuluva osuus yrityksen tuotoista, kuluista, poistoista, veloista ja niiden koroista sekä omaisuuden arvosta. Mukaan ei siis sisällytetä muuta mahdollista yritystoimintaa tai metsätaloutta. (Elinkeinosuunnitelman laadintaohje 2010, 8) (Liitteet 2 ja 3)

Taselaskelmaa laadittaessa kannattaa muistaa, että omaisuuden arvoina taseessa ei voida käyttää verotuksen mukaisia arvoja. Maaomaisuuden eli tässä tapauksessa pellon vähimmäisarvona on käytetty MTT Taloustutkimuksen Kannattavuuskirjanpidossa käyttämiä kirjanpitoarvoja. (Elinkeinosuunnitelman laadintaohje 2010, 10)

Taselaskelmaa oikaistaessa alotetaan pysyvien aineellisten hyödykkeiden eli peltoalan, rakennusten, laitteiden sekä salaojien arvostuksesta. Hämeessä pellon vähimmäisarvo, ilman salaojia, on 3400 euroa hehtaaria kohden eli Mattilan maatilalla

8 ha x 3400 = 27 200 euroa.

Pellot on kokonaan salaojitettu eli näistä perusparannuksista lasketaan nykyarvo. Nykyarvo saadaan, kun jälleenhankintahinnasta vähennetään vuosittaiset poistot. Salaojien jälleenhankinta-arvona on 2500 euroa/ha ja nykyarvo saadaan vähentämällä jälleenhankinta-arvosta vuotuiset poistot. Vuotuiset poistot ovat kolme prosenttia. (Elinkeinosuunnitelman laadinta-ohje 2010, 10) Mattilan maatilalla salaojitukset tehtiin 30 vuotta sitten eli niiden nykyarvo/ha on

$2500 \text{ e/ha} \times (0,97^{30}) = 1002,52 \text{ e/ha}$. Salaojien nykyarvo/8 ha on $1002,52 \times 8 = 8020,14$ euroa.

Myös rakennuksen arvo saadaan, kun jälleenhankintahinnasta vähennetään vuosittaiset poistot. Rakennuksen, eli tässä tapauksessa kuivurin, arvoa laskettaessa otetaan mukaan sen pinta-ala sekä viljasiilo. Rakennuksen jälleenhankintahinta saadaan kun rakennuksen huonepinta-ala kerrotaan yksiköllä 280 ja viljasiilon pinta-ala yksiköllä 105. Nykyarvo saadaan, kun nämä lopuksi lasketaan yhteen ja niistä laskettiin poistot viisi prosenttia viimeisen 74 vuoden ajalta. $(240 \text{ m}^2 \times 280) + (50 \text{ m}^3 \times 105) = 72\,450$ euroa. $72450 \times (0,95^{74}) = 1627,74$ euroa.

Rakennuksen kalustosta on myös laskettava nykyarvo. Kalustoon kuuluu lämmin kuivaamo vuodelta 1986. Kuivaamon kuutiometrit kerrotaan yksiköllä 400/m³ ja siitä vähennetään vuotuiset poistot 12 %. Nykyarvoksi saadaan 14,88 euroa. $0,8 \text{ m}^3 \times 400 = 320$ euroa. $320 \times (0,88^{24}) = 14,88$ euroa.

Muuhun kalustoon kuuluu traktori ja puimakone. Niiden arvot laskelmissa perustuvat niiden arvioituun käypään arvoon eli vastaavien koneiden hintatietoihin. Puimakoneen arvioitu arvo viime vuonna oli 4000 ja tämän vuoden arvo saadaan, kun siitä vähennetään tämän vuoden poisto 12 %. Traktorin arvioitu arvo viime vuonna oli 10000 ja tämän vuoden arvo saadaan, kun siitä vähennetään tämän vuoden poisto 11 %. $4000 \times 0,88 = 3520$ euroa puimakoneesta ja $10000 \times 0,89 = 8900$ euroa traktorista.

Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat vaihto- ja rahoitusomaisuus. Mattilan varasto taselaskelmaa oikaistaessa oli 35 000 kg viljaa. Se kerrottuna yhden kilogramman suositushinnalla vuonna 2010 saadaan varaston arvo. Lisäksi vaihtuviin vastaaviin kuuluu käteiskassa. $35000 \times 0,13 = 4600$ euroa.

Oma pääoma saadaan laskettua siten, että vastaavaa puolen summasta vähennetään vastattavaa puolen velat, kuten valtion- ja korkotukilainat, muut pitkäaikaiset lainat, lyhytaikaiset lainat ja muut lyhytaikaiset velat. Mattilan vastaavaa puolella oli 54267,05 euroa ja velkoja ainoastaan maatalouden arvonnisävelkoja 781,03 eli omaa pääomaa oli 53486,02 euroa.

$54267,05 - 781,03 = 53486,02$ euroa.

Oikaistussa tuloslaskelmassa lasketaan ensin liikevaihto, johon kuuluvat kaikki maatilan tulot. Mattilan maatilalla tuloja oli kasvinviljelytuotot sekä muut tuotot. Muihin tuottoihin kuuluivat maatalouden rahti- ja konevuokratulot sekä erilaiset tuet.

Liikevaihdosta vähennetään kaikki maatilan muuttuvat ja kiinteät kulut, jotta saadaan käyttökate. Muuttuvia kuluja on esimerkiksi kasvinviljelyn aine- ja tarvikekulut, maatalouden konevuokrat sekä sähkömenot. Kiinteitä kustannuksia ovat muun muassa maatalouskoneiden kunnossapitokustannukset sekä maatalouden vakuutusmaksut ja julkiset maksut.

Edellä mainittujen kustannuksien lisäksi liikevaihdosta vähennetään myös yrittäjän palkkavaatimus. Yrittäjän palkkavaatimus saadaan, kun tilallisen työtunnit kerrotaan vuosittaisella tuntipalkkavaatimuksella, mikä vuonna 2010 oli 13,8 euroa tunnilta. Mattilassa yrittäjän palkkavaatimus oli $13,8 \times 113 \text{ h} = 1559,4$ euroa.

Käyttökatteesta vähennettiin kaikki vuosittaiset poistot sekä otettiin huomioon rahoitustuotot ja -kulut. Nettotuloksesta vähennettiin oman pääoman korkovaatimus viisi prosenttia. Korkovaatimus saadaan, kun aluksi lasketaan oman pääoman keskiarvo vuoden alun ja lopun taseesta. Tämän jälkeen kerrotaan keskiarvo viiden prosentin korkovaatimuksella. Mattilan oman pääoman keskiarvo oli $(58308,75 + 53619,98) / 2 = 55964,37$ ja korkovaatimus $55964,37 \times 0,05 = 2798,22$ euroa.

Viimeiseksi jäljelle jää yrittäjänvoitto. Positiivinen yrittäjänvoitto kuvastaa sitä, että perhe on saanut suuremman korvauksen, kuin laskelmassa oleva palkkavaatimus ja oman pääoman korkovaatimus. Negatiivinen yrittäjänvoitto sen sijaan kertoo, että maatalouden kustannukset ovat suuremman kuin tuotot. Mattilan maatilalla, kuten useimmilla muillakin mautiloilla, yrittäjänvoitto jäi selvästi negatiiviseksi. Tällöin tilallinen joutui tyytymään huomattavasti pienempään tuntipalkkaukseen sekä oman pääoman korkovaatimukseen. (Pellinen 2008, 61)

5.2 Tunnuslukuja

Case-yrityksestä laskettiin eniten maataloudessa käytetyt kannattavuuden tunnusluvut. (Liite 4) Aluksi laskettiin kannattavuuskerroin, joka kuvaa, kuinka hyvin maatalouden tuloilla pystytään kattamaan oman pääoman korkovaatimus ja oman työn palkkavaatimus. Mattilan maatilalla kannattavuuskerroin jäi reilusti alle yhden, mikä kertoo, että korvausta omalle työlle ja pääomalle ei ole saatu. (Pellinen 2008, 79)

Seuraava laskettu tunnusluku on työansio, joka kertoo kuinka paljon yrittäjän omalle työlle saadaan korvausta, kun tuotoista on vähennetty kaikki kustannukset paitsi oman työn palkka-vaatimus ja verot. Maatilalle laskettu työansio jäi reilusti miinukselle eli omalle työlle ei saatu haluttua korvausta. Lasketun työansion avulla voidaan laskea työtuntiansio, mikä kuvaa työtuntiansiota ennen veroja. Tämä esimerkkiyrityksellä jäi myös negatiiviseksi eli jäätiin kokonaan ilman työtuntiansiota. (Pellinen 2008, 76 ja 77)

Oman pääomantuottoprosentti kuvastaa, kuinka paljon tuottoa jää omalle pääomalle. Suosituksena tälle luvulle on viisi prosenttia, mutta Mattilan maatilalla luku jäi negatiiviseksi. Negatiivinen luku kuvastaa sitä, että kustannukset ilman oman pääomankorkovaatimusta ovat suuremmat kuin saadut tuotot yhteensä. (Pellinen 2008, 74)

Viimeisenä kannattavuuden tunnuslukuna laskettiin kokonaispääomantuottoprosentti. Luku kertoo, kuinka paljon tuottoa jää koroksi pääomalle, kun tuotoista vähennetään kaikki kustannukset korko- ja rahoituskuluja sekä oman pääoman korkovaatimusta lukuun ottamatta. Esimerkkiyrityksellä tämäkin tunnusluku jäi alle ohjearvon, mikä kuvastaa heikkoa kannattavuutta. (Pellinen 2008, 73)

5.3 Välitilinpäätös

Välitilinpäätös laadittiin maatilalle viikolla 46 eli marraskuun toiseksi viimeisellä viikolla. Välitilinpäätös kannattaa tehdä syksyllä ennen joulukuuta, tuolloin viimeistään päivitetään kirjanpito ajan tasalle ja arvioidaan loppuvuoden tulot ja menot. (Tilan johtaminen, välitilinpäätös 2010) Välitilinpäätökseen kuluu tuloslaskelma ja taselaskelma (Liitteet 5 ja 6). Kaikki luvut perustuvat maatilan tositteellisiin muistiinpanoihin. Tuloslaskelman avulla lasketaan maatilan tilikauden voitto, josta lasketaan verot.

Tuloslaskelman tuotoiksi lasketaan kasvinviljelytulot sekä muut maatalouden tulot, kuten esimerkiksi tässä laskelmassa maatalouden rahti- ja konevuokratulot. Maatalouden tuloksi lasketaan myös maatalouden avustukset ja tuet. Tukiin kuuluvat muun muassa LFA-tuki eli luonnonhaittakorvaus-tuki. Kyseistä tukea maksetaan siksi, että voidaan ylläpitää maaseutuelinkeinoyhteisöjä ja edistää kestäviä viljelyjärjestelmiä, joissa otetaan huomioon ympäristönsuojelua koskevat vaatimukset (Luonnonhaittakorvaus 2010).

Liikevaihdesta ja kokonaistuotosta vähennetään muuttuvat kulut. Muuttuviin kuluihin lasketaan kasvinviljelyn aine- ja tarvikekulut eli siemenet, lannoitteet, kalkki, kasvinsuojelu- ja säilöntäainekulut sekä polttoöljykustannukset. Muita muuttuvia kuluja ovat konevuokrat sekä sähkömenot. Muuttuviin kuluihin lasketaan myös varaston muutos. Varaston arvo lisääntynyt

vuoden alusta eli varaston lisäys vähentää ostoja tuloslaskelmassa. Liikevaihdosta vähennettävässä muuttuvat kustannukset saadaan myyntikate.

Myyntikatteesta vähennetään kiinteät kulut ja saadaan käyttökate. Kustannuksia aiheuttavat maatalouskoneiden ja -rakennusten kunnossapitokulut, erilaiset vakuutukset sekä maatalouden julkiset maksut kuten kiinteistövero. Muita kiinteitä kuluja ovat puhelinmenot, lehdet ja kirjallisuus, jäsenmaksut sekä atk- ja toimistokulut.

Mattilan maatilán maatalouden poistoja ovat koneiden ja kaluston sekä salaojien poistot. Välitilinpäätöksessä käytettiin 25 prosentin poistoa koneista ja kalustosta ja 20 prosentin poistoa salaojista. Verotuksessa nämä ovat maksimi poistoprosentit menojäännöksestä. Maatilan rakennuksista ei tehdä enää poistoja, koska ne ovat jo niin iäkkäitä.

Liiketoiminnan tulos saadaan, kun poistot vähennetään käyttökatteesta. Varsinainen tilikauden tulos saadaan, kun liiketoiminnan tuloksesta vähennetään rahoituskulut tai sen sijaan tulokseen lisätään rahoitustuotot. Tässä tapauksessa tulokseen lisätään maatalouden korkotulot. Satunnaisia tuottoja tai kuluja ei maatilalla ole.

Taselaskelmassa vastaavaa puolelle lasketaan pysyvät vastaavat eli aineelliset hyödykkeet ja vaihtuvat vastaavat eli aineettomat hyödykkeet. Pysyviin vastaaviin kuuluvat maatilán salaojat sekä maatalouskoneet ja kalusto vuosittaisten poistojen jälkeen. Vaihtuviin vastaaviin kuuluvat nykyinen varasto sekä käteiskassa.

Taseessa vastattavaa puolelle lasketaan oma ja vieras pääoma. Oma pääoma koostuu edellisten tilikausien voitoista, tilikauden nykyisestä tuloksesta sekä muusta omasta pääomasta. Vieraaseen pääomaan lasketaan tavallisesti sekä lyhytaikaiset että pitkäaikaiset velat, mutta tässä tapauksessa vierasta pääomaa on ainoastaan lyhytaikaiset alv-velat.

6 Johtopäätökset

Maatilan tase- ja tuloslaskelmaa oikaistaessa saatiin lopuksi selville maatilán yrittäjänvoitto. Kuten laskelmista voi todistaa, esimerkkiyrityksellä yrittäjänvoitto jäi selvästi negatiiviseksi, tämä tarkoittaa, että maatalouden kustannukset ovat suuremmat kuin tuotot. Tämän vuoksi yrittäjäperhe joutuu tyytymään pienempään palkkaan ja oman pääoman korkoon, kuin mitä tuloslaskelmassa on laskettu oman työn palkkavaatimukseksi ja oman pääoman korkovaatimukseksi. Mikäli luku olisi ollut positiivinen, tämä olisi tarkoittanut sitä, että omalle työlle ja oman pääoman korkovaatimukselle olisi saatu jopa suurempi korvaus kuin laskelmissa oleva palkka- ja korkovaatimus.

Suomen viljatilojen kannattavuuden tuloksia voi seurata Internetistä MTT Taloustohtorin kannattavuuskirjanpitosivustolta. Kyseisellä sivustolla on maatalous- ja puutarhayritysten taloutta ja tuotantoprosessia kuvaavia keskiarvotuloksia vuosilta 1998 - 2009. Lisäksi sivustolla on ennuste vuodelle 2010. Esimerkiksi verrattaessa Mattilan maatilaa oikaistua tase- ja tuloslaskelmaa ennusteeseen 2010, selviää, että myös muilla maatalouden harjoittajilla yrittäjänvoitto on jäänyt reilusti negatiiviseksi. Myös edellisinä vuosina yrittäjänvoitto on jäänyt miinukselle. Vuoden 2010 ennusteen mukaan keskiarvoinen yrittäjänvoitto on huomattavasti huonompi kuin esimerkiksi vuoden 2007. Tämä selittynee sillä, että viimeisimmän kuivan kesän vuoksi viljasato on jäänyt hyvin pieneksi eli myyntituotot ovat laskeneet. Tilannetta ei ole parantanut muuttuvien kustannusten kasvava osuus.

Esimerkkiyrityksestä laskettiin oikaistun taseen ja tuloksen avulla neljä kannattavuuden tunnuslukua; kannattavuuskerroin, työtuntiansio, oman pääomantuotto-prosentti sekä kokonaispääomantuotto-prosentti. Kannattavuuskerroin kuvaa, kuinka hyvin maatalouden tuloilla pystytään kattamaan oman pääoman korkovaatimus sekä yrittäjän oman työn palkkavaatimus. Mikäli kannattavuuskerroin olisi yksi, edellä mainittuihin tavoitteisiin olisi päästy tai mikäli luku olisi 0,5, tavoitteista olisi saavutettu ainoastaan puolet. Mattilan maatilalla luku jäi selvästi alakanttiin, mikä johtunee negatiivisesta nettotuloksesta sekä suuresta oman pääoman määrästä. Toisaalta kun lukua vertaa jälleen Taloustohtorin sivustoon, ennuste vuodelle 2010 näyttää keskiarvoksi myös alle yhden eli keskiarvon mukaan maatalouden tuloilla ei pystytäkään kattamaan korkovaatimusta eikä palkkavaatimusta.

Työtuntiansio kertoo ansaitun rahan määrän ennen veroja. Yleisesti on pidetty, että hyvin kannattavilla tiloilla työtuntiansio kohoaa jopa yli 20 euroon/tunti, kun taas heikoiten kannattavilla tiloilla jäätiin ilman työtuntiansiota. Esimerkkiyrityksellä jäätin ilman työtuntiansiota, tämä johtuu heikosta työansioista ja suuresta oman pääoman määrästä.

Oman pääomantuotto-prosentti kuvastaa, kuinka paljon tuottoa jää omalle pääomalle eli tuotoista vähennetään kaikki kustannukset paitsi oman pääoman korkovaatimus ja se jaetaan omalla pääomalla keskimäärin. Suositus oman pääoman korkovaatimuksena on viisi prosenttia, mutta Mattilan maatilalla tämä prosenttiluku jäi negatiiviseksi, mikä on yleistä heikosti kannattavalla yrityksellä. Negatiivinen luku johtuu heikosta nettotuloksesta eli tuotot ovat pienemmät kuin kokonaismenot.

Kokonaispääoman tuotto-prosentti kertoo, kuinka paljon tuottoa jää koroksi pääomalle, kun tuotoista vähennetään kaikki kustannukset, paitsi korko- ja rahoituskulut sekä oman pääoman korkovaatimus. Yleisesti yli 10 % on hyvä, 5-10 % on tyydyttävä ja alle 5 % on heikko. Mattilan maatilalla luku jäi heikoksi, mikä on melko yleistä maataloudessa, nimittäin maatalous sitoo paljon pääomaa tuottoon verrattuna. Tarkasteltaessa Taloustohtori-sivustoa selviää, että

myös ennuste vuodelle 2010 näyttää heikolta ja tunnusluku on huonontunut selvästi kahden vuoden kuluessa. Tämä johtune juuri suuresta pääoman määrästä verrattuna tuottoon sekä kahdesta kuivasta kesästä, jotka ovat pienentäneet viljasatoa.

Välitilinpäätöksen tarkoituksena oli, että maatilán kirjapito päivitetään ajan tasalle ja arvioidaan loppuvuoden tulot ja menot. Yrittäjän kanssa käydyn keskustelun jälkeen tultiin johtopäätökseen, että mitään merkittäviä ratkaisuja ei loppuvuodeksi kaavailtu eli marraskuussa laskettu tulos jää hyvin samankaltaiseksi vuoden lopussa.

Marraskuussa tilikauden voitoksi saatiin noin 5500 euroa. Tästä luvusta tehtiin vielä lisävähennys maatalouden ajokilometreistä 702 euroa eli verotettavaksi jää 4798 euroa. Tämä luku on se luku, josta lasketaan verokustannukset eli 20 % edellisen vuoden nettovarallisuudesta vastaa pääomatulon määrää ja loput voitosta on ansiotuloa. Esimerkkimaatilan kirjanpidosta selviää vuoden 2009 nettovarallisuudeksi noin 6800 euroa eli pääomatulon osuus voitosta on $6800 \times 20 \% = 1360$ euroa. Pääomatuloa verotetaan Suomen pääomatulon veroprosenttiyksiköllä 28 eli veroa pääomatulosta maksetaan $1360 \times 28 \% = 380,8$ euroa.

Pääomatulon osuudeksi maatilalla saatiin siis 1360 euroa, näin ollen loppuvoitto verotetaan ansiotulona. Ansiotulon osuus on $4798 - 1360 = 3438$ euroa. Ansiotuloa verotetaan progressiivisesti vuoden 2010 valtion tuloveroasteikon mukaan (Kuvio 4). Maatilan omistajan tulot koostuvat maataloudesta saadun voiton lisäksi myös eläketuloista entisestä valtion virasta eli maatilan voitto-osuus lisätään hänen eläketuloihinsa. Veron osuus lasketaan näin; oletetaan, että yrittäjä on saanut vuodessa eläketuloja 18 562 euroa ja siihen lisätään maatilan ansiotulon osuus 3438 euroa. Kokonaisuudessa ansiotuloa on kertynyt 22 000 euroa. Kuten kuviosta neljä näkee, vero alarajan kohdalla on kahdeksan euroa ja siitä ylittävistä osasta peritään 6,5 %. Ylimmentävästä osasta veroa peritään siis $(22000 - 15200) \times 6,5 \% = 442$ euroa. Kokonaisuudessaan veroa jää maksettavaksi ansiotulosta $8 + 442 = 450$ euroa. Tähän lisättäessä pääomatulon veron osuus yhteisverokustannuksiksi tulee $450 + 380,8 = 830,8$ euroa.

Verotettava ansiotulo €	Vero alarajan kohdalla €	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta %
15 200 - 22 600	8	6,5
22 600 - 36 800	489	17,5
36 800 - 66 400	2 974	21,5
66 400 -	9 338	30,0

Kuvio 4: Vuoden 2010 tuloveroasteikko (Vuoden 2010 tuloveroasteikko, Verohallinto 2010)

Hyvin merkittävä uutinen julkaistiin verohallinnon Internet-sivuilla 2.2.2010. Uutisen mukaan maatalouden koko tulo-osa voidaan yrittäjän vaatimuksesta verottaa kokonaan ansiotulona. (Verohallinto 2010) Tätä lakimuutosta sovelletaan ensimmäisen kerran vuoden 2010 toimitetavassa verotuksessa. Tämä on hyvä uutinen juuri pienituloisille elinkeinonharjoittajille, nimittäin he säästävät näin suuremmilta verokustannuksilta. Oletetaan taas, että yrittäjä on saanut ansiotuloa 18 562 euroa, mikäli hän lisää ansiotuloihin maatalouden voitto-osuuden niin kokonaistuloiksi saadaan $18562 + 4798 = 23\,360$ euroa. Kuten kuviosta neljä jälleen näkee, veroa maksetaan alarajan kohdalla 489 euroa ja yli menevästä osasta peritään $(23360 - 22600) \times 17,5\% = 133$ euroa. Yhteensä verotettavaa on $489 + 133 = 622$ euroa eli $830,8 - 622 = 208,8$ euroa vähemmän kuin verotettaessa pääoma- ja ansiotulona. Näin ollen maatilan omistajan kannattaa ehdottomasti vaatia verotus pelkästään ansiotulona.

7 Pohdinta

Opinnäytetyössä laskettiin maatalouden kannattavuuden tunnuslukuja: kannattavuuskerroin, työtuntiansio, oman pääomantuotto-prosentti ja kokonaispääomantuotto-prosentti. Näitä tunnuslukuja laskiessa huomattiin, että kuinka heikko esimerkkiyrityksen kannattavuus onkaan. Näin ollen kiinnostus heräsi myös muita taloudellisia tavoitteita eli maksuvalmiutta ja vakava-raisuutta kohtaan.

Aluksi kuitenkin laskettiin myös muita kannattavuuden tunnuslukuja, jotta käsitys yrityksen kannattavuudesta ei jäisi vain edellä laskettujen neljän tunnusluvun varaan. Muita kannattavuuden tunnuslukuja ovat käyttökateprosentti, liike-tulosprosentti sekä nettotulosprosentti. Käyttökate on tulos ennen poistoja ja korkoja eli luku kertoo, paljonko varaa jää poistojen ja korkojen kattamiseen sekä mahdolliseksi voitoksi. Käyttökateprosentti saadaan, kun käyttökate jaetaan kokonaistuotolla. Esimerkkiyrityksellä käyttökateprosentti vuodelta 2010 oli neljä prosenttia ja verrattaessa keskiarvotuloksia MTT Taloustohtori-kannattavuuskirjanpito sivustolta, huomataan, että keskiverto käyttökateprosentti viljajaloilta vuonna 2010 oli kahdeksan prosenttia. Maatiloilla yleisesti käyttökateen tulisi olla suhteellisen suuri, että se kattaisi sekä poistot että rahoituskulut. Tämän toteuttaminen on toisaalta hankalaa, koska liikevaihto jää usein pieneksi. (Pellinen 2008, 69)

Liike-tulos saadaan kun käyttökateesta vähennetään poistot, eli liike-tulos kertoo, kuinka paljon tuotoista jää kattamaan pääoman korkoa ja voittoa. Liike-tulosprosentti lasketaan jakamalla liike-tulos liiketoiminnan tuotoilla yhteensä. Maatilan maatilalla jo liike-tulos jäi negatiiviseksi eli liike-tulosprosentti oli huono. Toisaalta taas verrattaessa muihin keskiarvotuloksiin huomataan, että myös muilla viljajaloilla pelkkä liike-tulos jää negatiiviseksi. Yleistä maatiloilla on, että liike-tulos ei riitä kattamaan korkoja ja oman pääoman korkovaatimusta, koska maatalous sitoo hyvin paljon pääomaa suhteessa liikevaihtoon. (Pellinen 2008, 70)

Nettotulos kertoo, kuinka paljon saadaan tuottoa omalle pääomalle. Nettotulosprosentti lasketaan jakamalla nettotulos liiketoiminnan tuloksilla yhteensä. Esimerkkiyrityksellä nettotulos jäi negatiiviseksi, mikä ei ollut epätavanomaista vuonna 2010, sillä keskiarvotuloksiin verrattaessa myös muilla viljailijoilla nettotulos jäi miinukselle.

Taloudellisiin tavoitteisiin kannattavuuden lisäksi kuuluu myös maksuvalmius. Maksuvalmiuden tunnuslukuista laskettiin current- ja quick ratio. Current ratio mittaa, kuinka hyvin yritys voi selviytyä lyhytaikaisista veloistaan vaihto- ja rahoitusomaisuudellaan. Esimerkkiyrityksellä tunnusluku oli noin kuusi prosenttia, mikä on hyvä arvo, sillä current ration yleisten ohjearvojen mukaan yli kahden prosentin arvo on erittäin hyvä. (Pellinen 2008, 83) Tämä johtuu suuresta vaihto-omaisuudesta ja siihen verrattaessa hyvin pienestä lyhytaikaisesta velasta.

Quick ratio kertoo, kuinka hyvin yritys selviää lyhytaikaisista veloistaan ainoastaan rahoitusomaisuudellaan. Quick ratio on tunnuslukuna miltei sama kuin edellä mainittu, mutta siinä jaetaan ainoastaan rahoitusomaisuus ilman vaihto-omaisuutta lyhytaikaisella vieraalla pääomalla. Mattilan maatilalla luku oli alle yhden prosentin, mikä ohjearvojen mukaan on heikon ja hyvän välimaastossa.

Maksuvalmiuden tunnuslukuja laskiessa saatiin siis sekä hyviä että keskivertaisia tuloksia, mikä kertoo esimerkkiyrityksen hyvästä maksuvalmiudesta. Vaihto-omaisuutta ja rahoitusomaisuutta siis löytyy verrattaessa vieraaseen pääomaan.

Kolmas taloudellinen tavoite on vakavaraisuus, sen mittareita ovat omavaraisuusaste sekä suhteellinen velkaantuneisuus. Omavaraisuusaste prosentti kuvaa oman pääoman määrää suhteessa koko pääoman määrään. Esimerkkiyrityksen omavaraisuusaste oli peräti 98% eli erittäin hyvä. Tämä kertoo, että omaa pääomaa on hyvin paljon ja yritys on vakavarainen. Yleisesti maataloudessa on hyvät omavaraisuusasteet, koska ammatti sitoo niin paljon omaa pääomaa. (Pellinen 2008, 80)

Vakavaraisuutta kuvaa myös suhteellinen velkaantuneisuus, joka kuvaa velkojen suhdetta liikevaihtoon. Velkaantuneisuusprosentti lasketaan taseen velat liikevaihdolla. Mattilan maatilalla suhteellinen velkaantuneisuus oli 8 %, mikä on erittäin hyvä. Tämä kertoo siis sitä, että velkojen osuus liikevaihdosta on erittäin pieni.

Verrattaessa laskettuja kannattavuuden tunnuslukuja maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden tunnuslukuihin osoittaa, että huonosta kannattavuudesta huolimatta yrityksen maksuvalmius ja vakavaraisuus ovat todella hyvät. Tämä todistaa juuri sen, että kyseessä on pieni maati-

layritys, jolla on enemmän tunnearvoa kuin taloudellista hyötyä. Tärkeää on jatkaa vuosia jatkunutta perinnettä ilman riskienottoa ja maatalan tulevaisuutta vaarantamatta.

Lähteet

Elinkeinosuunnitelman laadintaohje. 2009. Maaseutuviraston julkaisu.

Iltalehti. Kustannusosakeyhtiö Iltalehti. 2010. Tulostettu 28.12.2010.
http://www.iltalehti.fi/uutiset/2010122812914790_uu.shtml

Kiviranta, E. 2010. Maatilaverotus. Helsinki: WSOYpro.

Koponen, J. 2005. Yrittäjän verokäsikirja. 3., uudistettu painos. Helsinki: Verotieto.

Laki maatalouden tuloverotuksesta 543/1967.

Laki tuloverotuksesta 1535/1992.

Luonnonhaittakorvaus. Maaseutuvirasto. 2010.
<http://www.mavi.fi/fi/index/viljelijatuet/luonnonhaittakorvaus.html>

Maa- ja metsätalouden tuloverotus. Verohallinnon yhtenäistämisohteet. 2009. Tulostettu 4.5.2010. http://vero.fi/?article=8779&domain=VERO_MAIN&path=5,40,437&language=FIN

Maatalouden verotus, Veroilmoituksen täyttöohjeet. 2009. Helsinki: Edita Prima Oy. Verohallinnon julkaisu 53.09.

Muuttuva maaseutu. Helsingin yliopisto. 2011. Tulostettu 19.1.2011.
<http://www.helsinki.fi/kansatiede/histmaatalous/maanviljelys/maanviljelys.htm>

Pellinen, E., Enroth, A. 2008. Kannattava maatilayritys. Keuruu: Otava.

Salin, M. 2008. Liikkeen- ja ammatinharjoittajan kirjanpito. 2., uudistettu painos. Helsinki: Verotieto.

Taloustohtori. MTT. 2010.
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/taloustohtori/kannattavuuskirjanpito/aikasarja/Tuloslaskelma>

Tilan johtaminen. Agronet. 2010. Tulostettu 15.9.2010.
<https://portal.mtt.fi/portal/page/portal/agronet/Tilanjohtaminen>

Uutinen 2.2.2010. Verohallinto. 2010. Tulostettu 13.12.2010
http://www.vero.fi/?article=8911&domain=VERO_MAIN&path=5,39,482,678&language=FIN

Tomperi, S. 2009. Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. 23., uudistettu painos. Helsinki: WSOYpro.

Vilkkä, H., Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Jyväskylä: Gummerus.

Vuoden 2010 tuloveroasteikko. Verohallinto. Tulostettu 13.12.2010.
http://vero.fi/?article=5926&domain=VERO_MAIN&path=5,40,90&language=FIN

Yksityisen elinkeinonharjoittajan verotus. Suomen yrittäjät. 2008. Tulostettu 1.11.2010.
<http://www.yrittajat.fi/fi/FI/verotjarahat/verotus/elinkeinonharjoittajanverotus/>

Kuviot

Kuvio 1 Maatalouden tuloksen verotus.....	10
Kuvio 2 Oikaistu taselaskelma.....	17
Kuvio 3 Oikaistu tuloslaskelma.....	19
Kuvio 4 Vuoden 2010 tuloveroasteikko.....	28

Liitteet

Liite 1 Tunnuslukujen kaavat.....	34
Liite 2 Oikaistu taselaskelma.....	35
Liite 3 Oikaistu tuloslaskelma.....	36
Liite 4 Lasketut tunnusluvut.....	37
Liite 5 Välitilinpäätös, tuloslaskelma 2010.....	38
Liite 6 Välitilinpäätös, taselaskelma 2010.....	39

Liite 1. Tunnuslukujen kaavat

Yrittäjätulo =	Tuloslaskelman nettotulos + yrittäjäperheen palkkavaatimus
Kannattavuuskerroin =	$\frac{\text{Yrittäjätulo}}{\text{Yrittäjäperheen palkkavaatimus} + \text{oman pää- oman korkovaatimus}}$
Työansio =	$\text{Yrittäjätulo} - \text{oman pääoman korkovaatimus}$
Työtuntiansio =	$\frac{\text{Työansio}}{\text{Yrittäjäperheen työmäärä tunteina}}$
Oman pääomantuottoprosentti =	$\frac{\text{Nettotulos} \times 100}{\text{Oman pääoman keskimääräinen määrä tarkasteluvuonna}}$
Kokonaispääomantuottoprosentti =	$\frac{\text{Nettotulos} + \text{korko- ja rahoituskulut} \times 100}{\text{Kokonaispääoman keskimääräinen määrä tarkasteluvuonna}}$
Käyttökateprosentti =	$\frac{\text{Käyttökate} \times 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$
Liiketulosprosentti =	$\frac{\text{Liiketulos} \times 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$
Nettotulosprosentti =	$\frac{\text{Nettotulos} \times 100}{\text{Liiketoiminnan tuotot yhteensä}}$
Current ratio =	$\frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$
Quick ratio =	$\frac{\text{Rahoitusomaisuus}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma} - \text{saadut ennakot}}$
Omavaraisuusaste =	$\frac{\text{Oma pääoma} \times 100}{\text{Taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$
Suhteellinen velkaantuneisuus =	$\frac{\text{Taseen velat} - \text{saadut ennakot} \times 100}{\text{Liikevaihto}}$

Liite 2. Oikaistu taselaskelma 2010

VASTAAVAA

PYSYVÄT VASTAAVAT

AINEELLISET HYÖDYKKEET

Maa-alue		27200,00
Rakennukset	1713,41	
Poisto 5 %	-85,67	1627,74
Rakennuksen kalusto	16,91	
Poisto 12 %	-2,03	14,88
Puimuri	4000,00	
Poisto 12 %	-480,00	3520,00
Traktori	10000,00	
Poisto 1 1%	-1100,00	8900,00
Salaojitukset	8268,19	
Poisto 3 %	-248,05	8020,14

VAIHTUVAT VASTAAVAT

Varasto	4600,00
Käteiskassa	384,28

VASTAAVAA YHTEENSÄ 54267,05

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Oma pääoma 53486,02

VIERAS PÄÄOMA

LYHYTAIKAINEN VELKA

Maatalouden alv-velka 781,30

VASTATTAVAA YHTEENSÄ 54267,05

Liite 3. Oikaistu tuloslaskelma 2010

MAATALOUDEN TULOT	
Kasvinviljelytuotot	4303,59
MUUT TULOT	
Maatalouden rahti- konevuokratulot	245,90
Muut tulot	860,66
TUET	
Muut valtiolta saadut tuet	2530,50
LFA-tuki	1618,89
Muut tuet	62,33
LIIKEVAIHTO	9621,87
MUUTTUVAT KULUT	4100,54
KIINTEÄT KULUT	3609,57
YRITTÄJÄN PALKKAVAATIMUS	1559,40
KÄYTTÖKATE	352,36
POISTOT	
Rakennus ja sen laitteisto	87,70
Kalusto	1580,00
Salaojat	248,05
LIIKETULOS	-1475,69
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	
Maatalouden korkotulot	0,99
NETTOTULOS	-1474,70
OMAN PÄÄOMAN KORKOVAATIMUS	2798,22
YRITTÄJÄVOITTO	-4272,92

Liite 4. Lasketut tunnusluvut

Yrittäjätulo = 84,70	-1474,70 + 1559,40
Kannattavuuskerroin = 0,019	$\frac{84,70}{1559,40 + 2798,22}$
Työansio = - 2713,52	84,7 - 2713,52
Työtuntiansio = -24	$\frac{-2713,52}{113}$
Oman pääomantuotto prosentti = -2,7 %	$\frac{-1474,70 \times 100}{53486,02}$
Kokonaispääomantuotto prosentti = -2,7 %	$\frac{-1474,70 \times 100}{54267,05}$
Käyttökate prosentti = 4 %	$\frac{352,36}{9621,87}$
Liiketulos prosentti = -15 %	$\frac{-1475,69}{9621,87}$
Nettotulos prosentti = -15 %	$\frac{-1475,69}{9621,87}$
Current ratio = 6	$\frac{4984,28}{781,30}$
Quick ratio = 0,5	$\frac{384,28}{781,30}$
Omavaraisuusaste = 98 %	$\frac{53486,02 \times 100}{54267,05}$
Suhteellinen velkaantuneisuus = 8 %	$\frac{781,30}{9621,87}$

Liite 5. Välitilinpäätös, tuloslaskelma 2010

MAATALOUDEN TULOT	
Kasvinviljelytulot	4303,59
MUUT TULOT	
Maatalouden rahtitulot	245,90
Muut tulot	860,66
MAATALOUDEN TULOT	5410,15
AVUSTUKSET JA TUET	
LFA-tuki	1618,89
Muut valtion tuet	2530,5
Muut tuet	62,33
MAATALOUDEN TUET	4211,72
LIKEVAIHTO	9621,87
KOKONAISTUOTTO	9621,87
MUUTTUVAT KULUT	
Aine- ja tarvikekulut	2431,94
Muut aine- ja tarvikekulut	890,70
Varaston muutos	4600,00
Muut muuttuvat kulut	777,90
MUUTTUVAT KULUT YHTEENSÄ	-499,46
MYYNKATE	10121,33
KIINTEÄT KULUT	
Kunnossapitokulut	1721,98
Pienkalusto	424,53
Hoitokulut	493,36
Vakuutusmaksut	440,77
Julkiset maksut	10,64
Muut kiinteät kulut	518,29
KIINTEÄT KULUT YHTEENSÄ	3609,57
KÄYTTÖKATE	6511,76
POISTOT	
Poistot kalustosta 25%	1042,71
Poistot salaojista 20%	2,86
POISTOT YHTEENSÄ	1045,57
LIIKETOIMINNAN TULOS	5466,19
RAHOITUSTUOTOT JA KULUT	0,99
TULOS RAHOITUSERIEN JÄLKEEN	5467,18
TILIKAUDEN VOITTO	5467,18

Liite 6. Välitilinpäätös, taselaskelma 2010

VASTAAVAA	
PYSYVÄT VASTAAVAT	
Maatalouskalusto	3128,14
Salaojat	11,42
AINEELLISET HYÖDYKKEET	3139,56
 VAIHTUVAT VASTAAVAT	
Tavarat	4600,00
Käteiskassa	384,28
VAIHTO- JA RAHOITUSOMAISUUS	4984,28
 VASTAAVAA	8123,84
 VASTATTAVAA	
OMA PÄÄOMA	
Edellisten tilikausien tulos	3098,5
Tilikauden tulos	5467,18
Muu oma pääoma	339,19
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ	8904,87
 VIERAS PÄÄOMA	
Lyhytaikainen vieras pääoma	
Maatalouden ALV-velat	781,03
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ	781,03
 VASTATTAVAA	8123,84